

5.1. DAIKTAVARDŽIŲ REIKŠMĖ

Daiktavardis – kalbos dalis, reiškianti daiktą. Gramatikoje daiktas – tai, kas maštoma kaip savarankiška: *nāmas, žmogùs, láimė, skaũsmas, rāšymas, grōžis*.

Daiktavardžiai, reiškiantys pojūčiais suvokiamus konkrečius daiktus, yra **konkretieji**, o visi kiti priklauso **abstrakčiųjų** daiktavardžių klasei. Jais nusakomi įvairūs veiksmai, ypatybės, reiškiniai, visa tai, kas įsivaizduojama kaip savarankiška: *grōžis* (: *gražùs*), *gėris* (: *gėras*), *sunkùmas* (: *sunkùs*), *mėilė* (: *mylėti*), *rāšymas* (: *rāšo*), *didybė* (: *dìdis*), *garsenybė* (: *garsùs*).

Kitu požiūriu daiktavardžiai skirstomi į **bendrinius** ir **tikrinius**.

Bendrinis daiktavardis reiškia daiktą kaip tokių pat daiktų visumos atstovą. Pvz., *miėstas* žymi tai, kas bendra visiems miestams, o *Vilnius* – unikalus miestas, Lietuvos sostinė.

Tikriniai daiktavardžiai – individualūs miestų, upių, ežerų, kalnų, dangaus kūnų, žmonių ir kt. vardai.

Žmonių vardai ir pavardės gali būti kilę iš bendrinių daiktavardžių: vardai – *Rasà, Rūtà, Giñtaras, Lìnas*, pavardės – *Vìlkas, Lāpė, Žvìrblis, Gaidỹs, Sākalas, Úosis* ir kt. Ir atvirkščiai – daiktai gauna savo kūrėjų, atradėjų vardus. Lietuviškų jų beveik nėra, bet gana daug tarptautinių – *òmas, vòltas, párkeris, máuzeris, fòrdas, mersedėsas, gerberà*. Panašūs žmonių pavadinimai iš literatūros ir meno, žymintys ryškų charakterį – *donkichòtas, donžuānas, pliuškinas*.

Tikriniai daiktavardžiai susipynę su pavadinimais, pvz.: *Kazlỹ Rūdà, Kudìrkos Naūmiestis, Naujòji Akmėnė, Paũkščių Tākas, Grĩžulo Rātai*. Daiktavardžiais negalima laikyti dviejų žodžių junginių, nors jų paskirtis visai ta pati kaip ir vieno žodžio. Pavadinimų yra labai įvairių – nuo vieno žodžio iki žodžių junginio ir sakinio: „*Kaip Jonelis raides pažino*“, „*Miškais ateina ruduo*“. Jie gali būti ir ne daiktavardžiai: „*Kliudžiau*“ (veiksmažodis), „*Jis ir Ji*“ (įvardžiai), „*Pas Juozapas*“ (prielinksninė konstrukcija), „*Iki*“ (prielinksnis be linksnio). Tokius pavadinimus paprastai tekste imame į kabutes.

Kompiuterinis lietuvių kalbos žinynas. Nuo morfologijos iki reikalų raštų, sudarė Petras Kniūkšta, Vilnius: Šviesa, 2004.